СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

KreativEU
Knowledge & Creativity European University

Международна научно-практическа конференция

90 години дарителство, знание, иновации и устойчиво развитие в СА „Д. А. Ценов" – Свищов

Том II

5-7 ноември 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

90 ГОДИНИ ДАРИТЕЛСТВО, ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Свищов, 5-7 ноември 2026 г.

Посветена на 90 години от създаването на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ II

Международната научно-практическа конференция е организирана при изпълнение на Административен договор № КП-06-МНФ/23 от 18.08.2026 г. (BNSF-1.010-0023-C01) на Фонд „Научни изследвания“ при МОН по Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2026

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Марин Маринов
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – председател
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Любчо Варамезов
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Драгомир Илиев
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Сергей Найденов
Доц. д-р Катя Личева
Проф. д-р Пенка Шишманова
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Теодора Филипова
Ст. преп. Елка Узунова
Ст. преп. д-р Радослав Николов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Здравко Любенов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Красимира Славева
Гл. ас. д-р Асен Божиков
Ст. преп. д-р Венцислав Диков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Атанас Атанасов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Красимир Шишманов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Танер Исмаилов
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Валентин Милинов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Зорница Петкова

Публикуваните материали са рецензирани по метода на двойно сляпо рецензиране. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете. Фонд „Научни изследвания“ не носи отговорност за съдържанието на докладите, представени на научния форум, както и за съдържанието на рекламните и други материали за него.

ISBN 978-954-23-2688-5 (print)
ISBN 978-954-23-2689-2 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

90 YEARS OF CHARITY, KNOWLEDGE, INNOVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

Svishtov, 5th - 7th November 2026

Dedicated to the 90th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME II

The International Scientific and Practical Conference was organized in the implementation of Administrative Contract № КП-06-МНФ/23 of August 18, 2026 (BNSF-1.010-0023-C01), awarded by the Bulgarian National Science Fund at the Ministry of Education and Science under the Procedure for Support of International Scientific Forums Held in the Republic of Bulgaria

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2026

PROGRAM COMMITTEE
Assoc. Prof. Marin Marinov, PhD
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Prof. Bozhidar Bozhinov, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Margarita Shopova, PhD
Assoc. Prof. Vanya Grigorova, PhD
Assoc. Prof. Rumen Jerusalemov, PhD
Assoc. Prof. Plamen Yordanov, PhD
Assoc. Prof. Dragomir Iliev, PhD
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Katya Licheva, PhD
Prof. Penka Shishmanova, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Plamen Petkov, PhD
Assoc. Prof. Pepa Stoykova, PhD
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Teodora Filipova, PhD
Senior Lecturer Elka Uzunova
Senior Lecturer Radoslav Nikolov, PhD

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov. PhD, Chairman
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Ch. Assist. Prof. Asen Bozhikov, PhD
Sen. Lect. Ventsislav Dikov

EDITORIAL BOARD
Prof. Atanas Atanasov, PhD – Chair
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Assoc. Prof. Taner Ismailov, PhD
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, PhD
Assoc. Prof. Galya Ivanova-Kuzmanova, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Valentin Milinov, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Vasilev, PhD
Assoc. Prof. Zornitsa Petkova, PhD

The published materials have been peer-reviewed using the double-blind review method. The authors are solely responsible for the content of the materials, the opinions expressed, the data used, the cited sources, and the linguistic formatting of the texts. The Bulgarian National Science Fund bears no responsibility for the content of the papers presented at the scientific forum, nor for the content of its promotional or other materials.

ISBN 978-954-23-2688-5 (print)
ISBN 978-954-23-2689-2 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ II
МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, ПЛАНИРАНЕ, МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА, БИЗНЕС ИНФОРМАТИКА

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ГОТОВНОСТТА, НАГЛАСИТЕ И ПОТРЕБНОСТИТЕ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ОТ СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ
Проф. д.н. Борислав Борисов, гл. ас. д-р Юлиян Господинов..... 9

THE PLACE AND ROLE OF UKRAINE IN ENSURING THE EU'S EXTERNAL ECONOMIC SECURITY
Prof. D.Sc. (Economics) Illya Khadzhynov..... 18

SHADOW DIGITAL ECONOMY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT
Prof. DSC Serghei Ohrimenco, Prof. DSC Dinara Orlova, Prof. PhD Tatiana Manasterska, Valeriu Cernei, Partner, IT Audit&Advisory..... 24

УПРАВЛЕНИЕТО НА ЗНАНИЕТО КАТО МЕХАНИЗЪМ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ИНОВАЦИОННА СПОСОБНОСТ И ИНОВАЦИОННО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО (ТЕОРЕТИЧЕН ПРЕГЛЕД И КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА)
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Стела Маринова..... 32

СТРАТЕГИЧЕСКАТА ДЪЛБОЧИНА (ВЪЗХОДЪТ) И НЕСТРАТЕГИЧЕСКАТА ПЛИТКОСТ (УПАДЪКЪТ) – КАЗУСЪТ НА СВИЩОВСКАТА АКАДЕМИЯ
Проф. д-р Никола Янков..... 40

LEAN MARKETING – СЪВРЕМЕНЕН ПОДХОД ЗА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА МАРКЕТИНГОВАТА СТРАТЕГИЯ
Доц. д-р Ваня Григорова..... 48

ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ТЪРГОВСКА МАРКА В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Доц. д-р Ваня Григорова, Александра Иванова, студент..... 56

СЪВРЕМЕННИ ПОДХОДИ ЗА ПРОДУКТОВА ИНОВАЦИЯ В КОЗМЕТИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Ваня Григорова, Марая Драганова, студент..... 64

ДЕТЕРМИНАНТИ НА ТЪРСЕНЕТО НА ЗАСТРАХОВКИ СРЕЩУ ТЪРГОВСКИ РИСК
Доц. д-р Ваня Григорова, докторант Николай Марков,..... 71

ВЛИЯНИЕ НА ДИГИТАЛНИЯ БЪРНАУТ ВЪРХУ ПОТРЕБИТЕЛСКОТО ПОВЕДЕНИЕ
Доц. д-р Ваня Григорова, Пламена Жекова, студент..... 79

INTERNATIONAL ECONOMIC INTEGRATION AND STRUCTURAL RESILIENCE
Assoc. Prof., PhD Giga Abuseridze, Assoc. Prof. PhD Anatoliy Asenov..... 87

ПАРТИСИПАТИВНО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В ИНОВАЦИОННИТЕ МРЕЖИ
Доц. д-р Евелина Парашкевова, проф. д-р Маргарита Богданова, доц. д-р Александра Пенишевич, проф. д-р Бранислав Санчанин" 93

ОСОБЕНОСТИ НА СЪВРЕМЕННИЯ МЕЖДУНАРОДЕН БИЗНЕС
Доц. д-р Здравко Любенов 101

CONVERGENCE OR DIVERGENCE? DIGITAL TRANSFORMATION AND EMERGING INTERNATIONAL MARKETING TRENDS IN ROMANIA AND BULGARIA
Assoc. Prof. Cătălin Deatcu-Gavril PhD, assoc. Prof. Alexander Ganchev PhD, Ivaylo Marinov PhD, Vlad-Mihai Panait PhD, Ec. Elena Deatcu-Gavril 108

CYBERSECURITY AND OPERATIONAL RISK IN THE ERA OF DIGITAL TRANSFORMATION: CHALLENGES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT
Assoc. Prof. Habilitated Doctor Dorogaia Irina, Caminschi Olga, PhD student, Assistant Lecturer 122

MANAGING ORGANIZATIONAL STRUCTURE CHANGES IN AN UNSTABLE ENVIRONMENT
Assoc. Prof. Habilitated Doctor Dorogaia Irina, Coval Anastasia, Assistant Lecturer 129

ДИГИТАЛНОТО РАВЕНСТВО КАТО ФАКТОР В ПРОЦЕСА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Кремена Маринова-Костова 139

ИНОВАЦИОННИ МРЕЖИ И МЕЖДУФИРМЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО: ФАКТОРИ, ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Любомир Тодоров, проф. д-р Дариуш Новак 146

СОЦИАЛНОМРЕЖОВИ ПОДХОД ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА МЕЖДУУНИВЕРСИТЕТСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО В РАМКИТЕ НА ИНИЦИАТИВАТА „ЕВРОПЕЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ“: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ ПО ПОКАНИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ
Доц. д-р Маруся Смокова, гл. ас. д-р Галин Стефанов 155

ЕФЕКТИВНИ КОМУНИКАЦИОННИ СТРАТЕГИИ КАТО ФАКТОР ЗА ОРГАНИЗАЦИОННА УСТОЙЧИВОСТ
Доц. д-р Милен Динков 166

ESG ПОЛИТИКИ И РЕШЕНИЯ В СТРОИТЕЛНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Михаил Чиприянов 172

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА АГЕНТИТЕ С ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ ВЪРХУ СВЕТОВНАТА МРЕЖА
Доц. д-р Наталия Маринова 176

ASSESSING FACTORS AFFECTING AN ORGANIZATION’S INFORMATION SECURITY
Assoc. Prof. Olga Pugacheva, PhD 184

СТРАТЕГИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ПАЗАРА НА ЧУЖДОЕЗИКОВИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ УСЛУГИ
Доц. д-р Пенка Горанова..... 192

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РИСКОВЕ ПРИ ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ И АНАЛИЗ НА ГОЛЕМИ ДАННИ ЗА УСТОЙЧИВИ ВЕРИГИ ЗА ДОСТАВКИ
Доц. д-р Петя Емилова, доц. д-р Веселин Попов 198

MANAGING RESEARCH–EDUCATION SYNERGIES FOR ENGINEERING AND SCIENCE CAREER DEVELOPMENT IN THE UNIVERSITY ENVIRONMENT: THE CASE OF VALAHIA UNIVERSITY OF TÂRGOVIȘTE
Assoc. Prof. Dr. Eng., Sălișteanu I.C., Professor, Dr. Eng., Dunea D.E.C. , Professor, Dr. Eng., Coandă H.G. , Assoc. Prof., Dr. Eng., Udroiu I.N. , Professor, Dr. Croitoru G., Senior Research Scientist, Dr. Eng., Nicolescu C.M., Assoc. Prof., Dr. Bumbac M., Assoc. Prof., Dr. Eng., Alexandrescu D.C., University Lecturer Dr., Hossu A.M., Assoc. Prof., Dr. Eng., Angelescu N., Assoc. Prof., Dr. Eng., Popa I.F., University Lecturer Dr., Catangiu A. 207

УПРАВЛЕНКСИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КОНТИНУУМА „ПРОДУКТ – УСЛУГА“: ОПЕРАЦИОННА СИСТЕМА И ТРАНСФОРМАЦИОННИ ПРОЦЕСИ
Доц. д-р Силвия Благоева, доц. д-р Ирена Емилова 217

АСПЕКТИ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА КАЧЕСТВОТО В ОРГАНИЗАЦИИТЕ ОТ ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Христо Сирашки..... 224

НАУЧНАТА ПОЛИТИКА НА СТРАНИТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ВЛИЯНИЕТО НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА
доц. д-р Цветан Дилков..... 230

ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ ЗА ПОКУПКА В СРЕДА НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ
Гл. ас. д-р Атанаска Решеткова..... 238

ОСОБЕНОСТИ В АНТИКРИЗИСНОТО УПРАВЛЕНИЕ
Гл. ас. д-р Валентин Панайотов 246

КОНВЕРГЕНЦИЯ НА ДОХОДИТЕ В РАМКИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ: ДЕКОМПОЗИРАНЕ НА НАЦИОНАЛНО И РЕГИОНАЛНО НИВО
Гл. ас. д-р Галин Стефанов..... 253

АДМИНИСТРАТИВНИ РЕШЕНИЯ ЗА УСТОЙЧИВИ СОЦИАЛНИ ИНВЕСТИЦИ
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева..... 262

ВАЛУТНА ЕКСПОЗИЦИЯ И ПОДХОДИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА: ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАУЧНАТА ЛИТЕРАТУРА
Гл. ас. д-р Димитър Костов 268

СТРАТЕГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА СВИВАЩИТЕ СЕ ГРАДОВЕ
Гл. ас. д-р Елица Лазарова, Chrysostomos Roditis..... 281

ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЯТ РИСК КАТО ФАКТОР ПРИ ИЗБОРА НА ЛОКАЦИЯ ЗА ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ
Гл. ас. д-р Иван Ангелов 288

ПЕРИФЕРНИ ИЗЧИСЛЕНИЯ И ИНТЕРНЕТ НА НЕЩАТА: БЪДЕЩЕТО НА СВЪРЗАНИТЕ УСТРОЙСТВА
Гл. ас. д-р Искрен Таиров 296

ЕВРИСТИЧНИ СТРАТЕГИИ ЗА РЕДУКЦИЯ НА СЛОЖНОСТТА В ИКОНОМИЧЕСКОТО ПЛАНИРАНЕ ПРИ ОГРАНИЧЕНА ИНФОРМАЦИЯ
Гл. ас. д-р Надежда Веселинова 302

КАЧЕСТВО НА ТРУДОВИЯ ЖИВОТ: ОРГАНИЗАЦИОННО-ПОВЕДЕНЧЕСКИ АСПЕКТИ
Гл. ас. д-р Надежда Стефанова 310

АНАЛИЗ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ОНЛАЙН МАРКЕТИНГА И KPI ПОКАЗАТЕЛИ
Гл. ас. д-р Пламен Петров 317

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА: ФАКТОРИ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ ОТ СТУДЕНТИ ПО МАРКЕТИНГ
Гл. ас. д-р Светла Атанасова 325

ДОБРИ ПРАКТИКИ ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ ОТ ДЪРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 334

RETHINKING PLACE BRANDING: STRATEGIC FRAMEWORKS AND EXECUTION TOOLS
Senior Lecturer, PhD, Aliya Turganovna Baigarina, PhD student Anar Aliyeva, Head Assist.Prof., PhD Stanislava Stoyanova-Asenova, Assoc.prof. PhD Anatoliy Asenov ... 345

ЕЗИКОВА БЛИЗОСТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНА ИНТЕГРАЦИЯ В МЕЖДУНАРОДНАТА ТЪРГОВИЯ: КОНЦЕПТУАЛЕН ПОДХОД
Ст. преп. д-р Маргарита Михайлова, доц. д-р Драгомир Илиев 350

ОТ КОНЦЕПЦИЯТА ДО ВЪЗДЕЙСТВИЕТО: ДИЗАЙН И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА УСПЕШНИ ПРОЕКТИ ПО ПРОГРАМА „ИНТЕРРЕГ РУМЪНИЯ–БЪЛГАРИЯ“
Лектор, д-р Михаела Тинка Удриштиойу; професор, д-р Нику Джордже Биздоака 356

СТРАТЕГИЧЕСКО УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ ПРИ ПЛАНИРАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНИ ПРОЕКТИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ
Ас. д-р Димчо Шопов 362

MANAGERIAL STRATEGIES FOR MOTIVATING THE EMPLOYEES FROM ROMANIAN PUBLIC INSTITUTIONS
Assistant Professor, Ph.D, Miruna Angela Mutu, Senior Lecturer, Ph.D, Andreea Anamaria Panagoret, Senior Lecturer, Ph.D, Dragos Mihai Panagoret, Lecturer, Ph.D, Sorina Cernat 371

MAPPING AND MITIGATING CHILDREN'S DIGITAL FOOTPRINTS IN EGYPT
Assistant Professor Nehal Lotfy H. Khalil, PhD..... 384

ЕКСПЕРТНОТО ИНТЕРВЮ В ИЗСЛЕДВАНИЯТА ПО ДИГИТАЛЕН МАРКЕТИНГ: МЕТОДОЛОГИЧНИ НАСОКИ
Ас. д-р Спасимир Цветанов..... 392

МАРКЕТИНГ, ВОДЕН ОТ НОСТАЛГИЯТА В ЕРАТА НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ – ВЪЗМОЖНОСТИ, ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ТЕНДЕНЦИИ
Ас. д-р Стелиана Василева 400

AI В ПОМОЩ НА СЕЛЕКЦИОНЕРИТЕ В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО: ПРОТОТИП НА ИНТЕЛИГЕНТНА СИСТЕМА ЗА АНАЛИЗ НА РОДОСЛОВИЯ И ПОДПОМАГАНЕ НА РАЗВЪДНАТА ДЕЙНОСТ
Д-р инж. Пенка Чернаева, д-р инж. Петър Чернаев..... 411

АНАЛИЗ НА ПОТЕНЦИАЛА НА ИНОВАЦИОННИТЕ ПРОЕКТИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА В СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ БЪЛГАРИЯ
Д-р Таня Минкова Николова..... 418

УЧАСТИЕТО В ИНИЦИАТИВАТА ЗА НАСОЧЕНА ТЪРГОВИЯ И ВИЗОВАТА ОТВОРЕНОСТ В АФРИКА
Докторант Анита Йорданова 424

СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ НА РАБОТНАТА СИЛА В ЗДРАВНАТА СИСТЕМА НА ГЪРЦИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ И РЕГИОНАЛНИТЕ НЕРАВЕНСТВА
Докторант Анна Коллару 432

СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА КРИЗИ В АДМИНИСТРИРАНЕТО НА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ
Докторант Анна Коллару, докторант Алексиос Антониос Колларос..... 439

МОДЕЛИ НА ПУБЛИЧНО-ЧАСТНО ПАРТНЬОРСТВО ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ОБЩИНСКАТА ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА
Докторант Атанаска Василева 447

ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ПРОЦЕСИ В ГЛОБАЛНИТЕ АУТСОРСИНГ СТРУКТУРИ
Докторант Веселин Василев Михайлов..... 451

СВЪРЗВАЩИТЕ СТРУКТУРИ В СИСТЕМАТА НА УПРАВЛЕНИЕ – МЯСТО И РОЛЯ
Докторант Галина Гатева-Христова..... 462

МЕЖДУНАРОДНА ТЪРГОВИЯ И ИКОНОМИЧЕСКИ БАРИЕРИ
Докторант Георги Спасов Витков 467

ДЕТЕРМИНАНТИ НА КЛИЕНТСКАТА УДОВЛЕТВОРЕНОСТ В ЗАСТРАХОВАНЕТО – ПОВЕДЕНЧЕСКИ И ДИГИТАЛНИ АСПЕКТИ
Докторант Десислава Кайрякова..... 474

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ ИНТЕГРАЦИЯТА НА НЕСТРУКТУРИРАНИ И ПОЛУСТРУКТУРИРАНИ ДАННИ ВЪВ ФИНАНСОВО-СЧЕТОВОДНИТЕ СИСТЕМИ
Докторант Диян Николаев 482

WHO: TRANSFORMING ORGANIZATIONS THROUGH ESG CULTURE
PhD student Elton Rodrigo Titon 488

ВРЪЗКА МЕЖДУ ИНТЕГРИРАНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ И КРЪГОВИТЕ БИЗНЕС МОДЕЛИ
докторант Емил Найденов 496

ПРОГРАМНОТО БЮДЖЕТИРАНЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ: МОДЕЛ ЗА ФИНАНСОВА УСТОЙЧИВОСТ
Докторант Емилия Върбанова 504

ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕС МОДЕЛИТЕ В СЕКТОРА НА ВЪЗОБНОВЯЕМАТА ЕНЕРГИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В УСЛОВИЯТА НА ЗЕЛЕНИЯ ПРЕХОД
Докторант Жени Антонова 508

ИЗБОР МЕЖДУ ЛОКАЛЕН И ОБЛАЧНО БАЗИРАН ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В СЪВРЕМЕННИТЕ БИЗНЕС ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ
Докторант Зорница Иванова 516

ОТ ТЕОРИЯ КЪМ ПРАКТИКА: ИНТЕГРИРАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ КАТО ФАКТОР ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Докторант Ивелина Станева 523

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ ЗА ОПТИМИЗАЦИЯ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ПРОЦЕСИ В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
докторант Йоан Парашкевов Денев 528

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Йоанна Иванова Бакалова 536

ИНФОРМАЦИОННА СИГУРНОСТ В СЪВРЕМЕННИТЕ ОБУЧИТЕЛНИ ПЛАТФОРМИ
Докторант Лора Първанова 551

ДЕФИНИРАНЕ НА БЛОКЧЕЙН: ХАРАКТЕРИСТИКИ И КЛЮЧОВИ КОМПОНЕНТИ
Докторант Любен Кирев 551

ФАКТОРИ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА ИНОВАЦИИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Докторант Мария Савова 557

УПРАВЛЕНИЕ НА НЕФИНАНСОВИЯ РИСК ЧРЕЗ КСО В БЪЛГАРИЯ
Докторант Мария Цветанова 565

СРАВНИТЕЛНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА МЕХАНИЗМИТЕ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТИ ПО ИКОНОМИКА
Докторант Милена Димитрова..... 569

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИ ПЛАТФОРМИ НА БЪЛГАРСКИЯ ПАЗАР ЧРЕЗ ИНДЕКС НА ПАЗАРНАТА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ (MAS): NETFLIX, TRENDYOL И TEMU
Докторант Невин Ангелова..... 573

СТЕЙБЪЛКОЙНИТЕ В ТРАНСГРАНИЧНИТЕ РАЗПЛАЩАНИЯ: ПАЗАРНА КОНЦЕНТРАЦИЯ И РЕГУЛАТОРНИ ЕФЕКТИ ОТ MICA
Докторант Пенко Ангелов Бяливанов..... 580

ДЕТЕРМИНАНТИ НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В МЕЖДУНАРОДНИ КОМПАНИИ ЗА БИЗНЕС УСЛУГИ
Докторант Петьо Божинов..... 588

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ВНЕДРЯВАНЕТО НА ЗЕЛЕНИ ТЕХНОЛОГИИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Докторант Радослав Асенов..... 596

УПРАВЛЕНСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ОТВОРЕНИ ИНОВАЦИИ
Докторант Сание Иса..... 604

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND AFFECTIVE ORGANIZATIONAL COMMITMENT: A FOCUSED NARRATIVE REVIEW
PhD student Slagjana Cvetkovska Mousa..... 611

ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПРОПАСТТА В ЕКОЛОГИЧНИЯ ИНТЕГРИТЕТ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА РЕГУЛАТОРНАТА СТРОГОСТ НА СИСТЕМАТА ЗА ТЪРГОВИЯ С ЕМИСИИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ДОБРОВОЛНИТЕ ВЪГЛЕРОДНИ ПАЗАРИ
Докторант Стефани Георгиева, Докторант, Антони Георгиев..... 618

ВНЕДРЯВАНЕ НА ГЕНЕРАТИВЕН ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ И ИНТЕЛИГЕНТНИ АГЕНТИ В БИЗНЕС АНАЛИЗА: ТЕХНИЧЕСКИ ИЛИ ОРГАНИЗАЦИОНЕН ПРОБЛЕМ
Докторант Таньо Георгиев Георгиев..... 626

РЕШЕНИЯ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА МОБИЛНОСТ В СМАРТ ГРАДОВЕТЕ В БЪЛГАРИЯ
Докторант инж. Тихомир Панов..... 634

ГЕОГРАФСКА ЕКСПАНЗИЯ ЧРЕЗ МРЕЖОВИ СТРАТЕГИИ В СЕЛСКОСТОПАНСКАТА ТЪРГОВИЯ
Докторант Тотю Иванов..... 639

ПРИЛАГАНЕ НА АРХИТЕКТУРИ, УПРАВЛЯВАНИ ОТ СЪБИТИЯ, И МИКРОСЪРВИСИ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА АВТОМАТИЗАЦИЯ В ИНДУСТРИЯ 5.0
Докторант Яница Димитрова..... 643

ГЕНЕРАТИВНИЯТ ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ КАТО КАТАЛИЗАТОР НА ПЛАТФОРМЕНАТА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Юксела Шефкетева Брахимбашева..... 648

УЧИЛИЩЕТО КАТО СПЕЦИФИЧНА СРЕДА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНАТА ДЕЙНОСТ
Магистър Лора Николова 656

PSYCHOLOGICAL METHODS FOR MARKETING INFLUENCE ON CONSUMER BEHAVIOR
Anna Grigorova, student 663

DIGITAL TRANSFORMATION AND CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT IN SMES: A COMPARATIVE STUDY OF ROMANIA AND BULGARIA
Student Elena Deatcu – Gavril, Student Adriana – Daniela Urucu, Student Diana – Marina Vasile, Student Angelo – Patrick – Cosmin Baicu..... 670

СЪВРЕМЕННОТО ПРЕДПРИЯТИЕ В УСЛОВИЯ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯ И ДИГИТАЛИЗАЦИЯ
Студент Милена Христова 679

ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕС МОДЕЛИТЕ В СЕКТОРА НА ВЪЗОБНОВЯЕМАТА ЕНЕРГИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В УСЛОВИЯТА НА ЗЕЛЕНИЯ ПРЕХОД

Докторант Жени Антонова[1]

Резюме: *Докладът изследва трансформацията на бизнес моделите във ВЕИ в ЕС през 2020–2024 г. Чрез сравнителен и структурен анализ на научна литература, европейски документи и данни на Eurostat се установява преход към по-децентрализирани модели, активно участие на потребителите и по-разнообразни източници на приходи.*

Ключови думи: *възобновяема енергия, бизнес модели, зелен преход, енергийни общности, PPA, Европейски съюз.*

JEL: Q42, L94, O33

TRANSFORMATION OF BUSINESS MODELS IN THE RENEWABLE ENERGY SECTOR OF THE EUROPEAN UNION IN THE CONTEXT OF THE GREEN TRANSITION

PhD Student Zheni Antonova

Abstract: *The paper examines the transformation of renewable energy business models in the EU in 2020–2024. Using comparative and structural analysis of academic literature, EU documents and Eurostat data, it identifies a shift towards decentralized models, greater consumer participation and more diversified revenue sources.*

Key words: *renewable energy, business models, green transition, energy communities, power purchase agreements, European Union.*

JEL: Q42, L94, O33

1. Въведение

Зеленият преход в Европейския съюз (ЕС) води до съществени промени в структурата и функционирането на енергийния сектор. Развитието на възобновяемите енергийни източници, децентрализираното производство и цифровите технологии променя отношенията между производители и потребители и създава условия за нови форми на пазарно участие. Така преходът придобива не само технологично и екологично, но и ясно изразено икономическо измерение.

[1] zheninikolova@abv.bg, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Актуалността на изследваната тема се потвърждава от нарастващия дял на ВЕИ в ЕС. През 2024 г. 25,2% от брутното крайно енергийно потребление се осигурява от възобновяеми източници, а делът им в брутното потребление на електроенергия достига 47,5% (Eurostat, 2025; Eurostat, 2026a). Тези промени разширяват възможностите за развитие на нови бизнес модели в енергийния сектор.

Необходимостта от настоящото изследване произтича от факта, че развитието на ВЕИ често се оценява чрез инсталирани мощности и произведена електроенергия, докато промените в механизмите за създаване на стойност и реализиране на приходи остават по-слабо изследвани. Обект на изследване е секторът на възобновяемата енергия в ЕС, а предмет – трансформацията на бизнес моделите под влияние на зеления преход. Целта е да се систематизират основните промени в тези модели и да се оцени връзката им с развитието на възобновяемата електроенергия. Изследователската теза е, че зеленият преход води до комбиниране на традиционни и нови форми на производство, потребление, договаряне и управление на енергията.

2. Теоретична и методологична рамка

В икономическата литература бизнес моделът обяснява по какъв начин предприятието създава полза за своите клиенти и реализира приходи от своята дейност. Според Teece (2010) той свързва предлаганата стойност с организацията на дейността и начина на получаване на приходи. В енергийния сектор това означава да се проследи как се произвежда и предлага енергия, как тя достига до потребителя и по какъв начин се формират приходи или икономии.

Традиционният модел се основава на производство и продажба на електроенергия. Развитието на възобновяемите източници, системите за съхранение и цифровите технологии разширява възможностите за участие на пазара. Потребителите могат да произвеждат енергия за собствени нужди, да продават излишъка и да участват по-активно в енергийната система. Изследванията показват, че успешното развитие на тези модели зависи както от технологиите, така и от нормативната среда и достъпа до пазара (Siksnelyte-Butkiene et al., 2023).

Наред с това се развиват енергийни общности и местни форми на обмен на електроенергия. Те променят отношенията между производители и потребители и създават възможности за споделяне на произведената енергия, съвместно управление и намаляване на разходите (Kubli & Puranik, 2023; Schwidtal et al., 2023).

Методологичният подход включва сравнителен и структурен анализ на научна литература, нормативни документи на ЕС и статистически данни на Eurostat за периода 2020–2024 г. Сравнителният анализ се използва за установяване на различията между основните бизнес модели по отношение

на участниците, начина на създаване на стойност и механизмите за реализиране на приходи или икономически ползи. Чрез структурния анализ моделите са систематизирани според четири признака: основен пазарен участник, стойност за клиента, приходен механизъм и характер на трансформацията. За характеризиране на пазарната среда са използвани делът на ВЕИ в брутното потребление на електроенергия и делът на слънчевата енергия в електроенергията от ВЕИ. Показателите не измерват пряко бизнес моделите, а очертават динамиката на възобновяемата електроенергия, която създава условия за тяхното развитие.

3. Трансформация на бизнес моделите в сектора на ВЕИ

Моделът на големите производители на електроенергия от възобновяеми източници остава основен за енергийния преход. Големите вятърни и слънчеви централи продават електроенергия на борсата, чрез двустранни договори или механизми за подкрепа. С развитието на пазара производителите поемат по-голяма част от ценовия риск, поради което финансовият резултат зависи не само от произведеното количество, но и от пазарните цени, часовете на производство, ограниченията на мрежата и възможностите за съхранение.

В този контекст нараства значението на дългосрочните договори за покупка на електроенергия (Power Purchase Agreements – PPA). Те свързват пряко производител и корпоративен потребител и осигуряват по-голяма предвидимост на приходите и разходите. Европейската комисия (2026a) ги определя като важен инструмент за снабдяване на големи потребители и за насърчаване на инвестициите във ВЕИ, като отчита и регулаторни и финансови пречки пред по-широкото им използване.

Втората съществена промяна е моделът на собствено производство и потребление. Домакинства и предприятия могат да произвеждат електроенергия, да използват част от нея за собствени нужди, да съхраняват или продават излишъка. Икономическата полза се формира от спестени разходи, продажба на излишната енергия и по-добро управление на потреблението.

Трето направление са енергийните общности и колективното собствено потребление. Участниците могат съвместно да инвестират, произвеждат и споделят енергия, което намалява отделните инвестиционни разходи и разширява достъпа до ВЕИ. Европейската комисия (2026b) посочва, че в Европа действат над 8 000 енергийни общности, което показва постепенното утвърждаване на този модел.

Четвърта форма е прекият местен обмен на електроенергия чрез цифрови платформи. Той позволява на производители и потребители да обменят енергия или услуги за гъвкавост при по-пряко взаимодействие. Научните изследвания показват, че при тези модели значение придобиват управлението на данни, достъпът до множество малки енергийни ресурси и способността за тяхната координация (Schwidtal et al., 2023).

Енергийните посредници допълват тази промяна, като обединяват малки производители, потребители, батерии и други ресурси и ги представят координирано на пазара. Ползата се създава чрез прогнозиране, оптимизация и достъп до пазари, които отделният малък участник трудно би достигнал самостоятелно. Подобен подход се прилага и при енергийните услуги, при които клиентът заплаща за конкретен резултат, а не само за електроенергия или оборудване.

Регулаторната среда определя до голяма степен приложимостта на новите модели. Директива (ЕС) 2023/2413 повишава целта на ЕС за ВЕИ до най-малко 42,5% през 2030 г. и укрепва ролята на потребителите, които произвеждат енергия за собствени нужди, и енергийните общности (European Parliament & Council of the European Union, 2023). Следователно развитието на бизнес моделите зависи едновременно от технологията, пазарните условия и правилата за участие.

3.1. Ключови фактори за жизнеспособност на новите модели

Пазарната жизнеспособност на новите бизнес модели зависи най-вече от инвестиционната и договорната среда, цифровата инфраструктура, достъпа до мрежата и доверието между участниците. При капиталоемките ВЕИ предвидимостта на приходите и цената на финансирането са важни за инвестиционното решение. PPA могат да ограничат част от ценовия риск, но изискват надежден договорен партньор и ясни условия за доставка.

Цифровите технологии са необходими за измерване, обмен на данни и управление на разпределени енергийни ресурси. Без надеждна информация производителите и потребителите трудно могат да оптимизират производството, потреблението и съхранението. Това прави цифровото управление част от икономическата основа на децентрализираните модели.

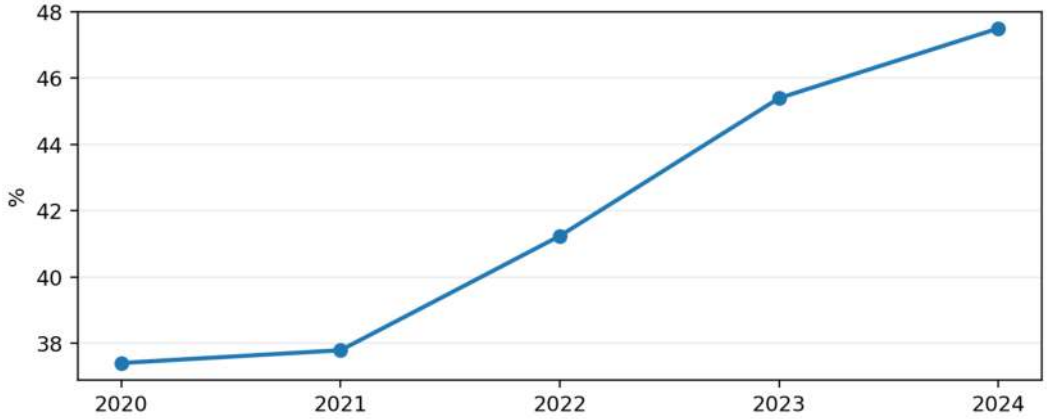
Достъпът до мрежата и пазарите също е решаващ. Ограничената мрежова пропускателна способност може да намали икономическата ефективност на проектите, но същевременно създава възможности за съхранение, управление на натоварването и предоставяне на гъвкавост. Затова техническата и пазарната жизнеспособност трябва да се оценяват съвместно.

При енергийните общности допълнително значение има доверието между участниците. Необходими са ясни правила за собственост, разпределение на ползите и вземане на решения. Разнообразието на организационните форми показва, че няма един универсален модел, а изборът трябва да отчита икономическите интереси и разходите за координация (Kubli & Puranik, 2023).

4. Емпиричен контекст на трансформацията на бизнес моделите

Емпиричните данни показват устойчиво нарастване на възобновяемата електроенергия в ЕС. Между 2020 и 2024 г. делът на ВЕИ в брутното потребление на електроенергия се увеличава от 37,408% на 47,501%, или с

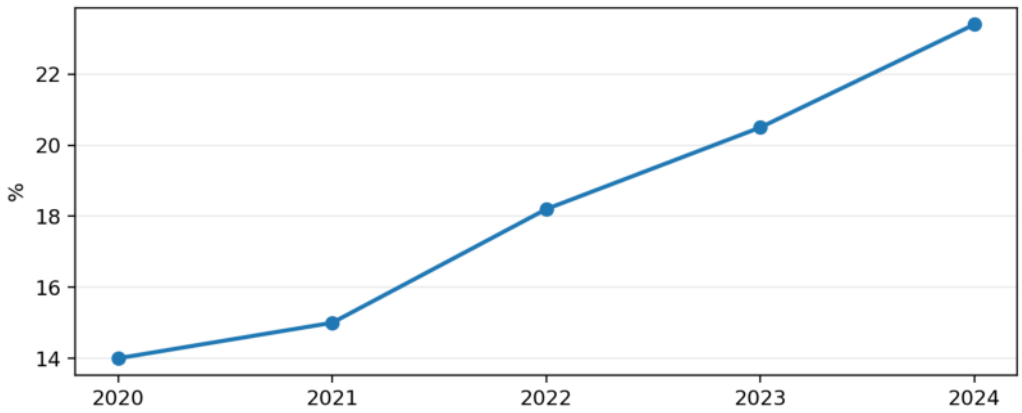
10,093 процентни пункта. По-осезаемо увеличение се наблюдава след 2021 г. (Eurostat, 2026b).

Фигура 1. Дял на енергията от ВЕИ в брутното потребление на електроенергия в ЕС, 2020–2024 г. (%)
Източник: Eurostat, dataset nrg_ind_ren; авторова визуализация.

Нарастването на ВЕИ разширява пазарната среда за новите бизнес модели. При дял, близък до половината от потреблението, нараства значението на съхранението, управлението на небалансите, гъвкавостта и дългосрочното договаряне.

Особено значим е приносът на слънчевата енергия. Делът ѝ в електроенергията, произведена от ВЕИ, се увеличава от приблизително 14% през 2020 г. до 23,4% през 2024 г., или с 9,4 процентни пункта. По данни на Eurostat (2026a) производството достига 304 TWh през 2024 г. спрямо 7,4 TWh през 2008 г. Развитието на фотоволтаиците подпомага както големи централи, така и модели на собствено производство и потребление.

Фигура 2. Дял на слънчевата енергия в електроенергията от ВЕИ в ЕС, 2020–2024 г. (%)
Източник: Eurostat (2022, 2023, 2024, 2025, 2026a); авторова визуализация.

Модулният характер на фотоволтаичните технологии позволява прилагането на различни бизнес модели според мащаба, собствеността и начина на продажба или потребление на енергия. Това обяснява защо растежът на

слънчевата енергия е свързан едновременно с големи производители, корпоративни договори, енергийни общности и агрегиране на малки системи.

Таблица 1. Сравнителна характеристика на основни бизнес модели във ВЕИ

Бизнес модел	Основен участник	Стойност за клиента	Приход/полза	Ключова трансформация
Модел на големите производители на електроенергия от ВЕИ	Производител	Енергия от ВЕИ	Продажба на пазара или чрез договор	По-силно управление на пазарен и ценови риск
PPA	Производител + корпоративен клиент	Ценова предвидимост и проследимост	Дългосрочни договорни плащания	Директна връзка производител–потребител
Собствено производство и потребление	Домакинство/предприятие	Собствено производство	Избегнат разход + продажба на излишък	Потребителят става активен производител
Енергийна общност	Група граждани/МСП/общини	Локално производство и споделяне	Икономии + колективна реализация	Колективно създаване на икономически ползи
Пряк обмен чрез платформа	Платформен оператор и участници	Директен локален обмен	Такси за обмен и услуги	Цифрово управление на взаимодействията
Агрегиране и енергийни услуги	Енергиен посредник	Оптимизация и гъвкавост	Такси + пазарно възнаграждение	От продажба на енергия към предоставяне на услуги

Източник: авторова систематизация въз основа на Teece (2010), Kubli and Puranik (2023), Siksnelyte-Butkiene et al. (2023) и Schwidtal et al. (2023).

Таблица 1 показва, че новите модели не заменят напълно традиционните, а често се комбинират. Производителите могат да съчетават борсова продажба и PPA, а предприятията – собствено производство и потребление, съхранение и участие в енергийни общности. Така конкурентното предимство все повече зависи от съчетаването на енергийни ресурси, договорни отношения и цифрови технологии.

5. Резултати и дискусия

Анализът откроява три взаимосвързани направления на промяна: разширяване на децентрализираното производство, по-активна роля на потребителя и разнообразяване на източниците на приходи и икономически ползи. Така развитието на ВЕИ променя както производствената структура, така и отношенията между участниците на пазара.

От управленска гледна точка конкурентоспособността във ВЕИ зависи все повече от съчетаването на производствени мощности, договорни отношения, данни, съхранение и пазарни възможности. Производственият капацитет е основен ресурс, но сам по себе си не е достатъчен за устойчиво предимство.

Съществуват и ограничения, свързани с прилагането на европейските правила, присъединяването към мрежата, достъпа до финансиране и споделянето на енергия. Европейската комисия (2026b) също определя финансирането, цифровата интеграция и правата на потребителите като важни условия за развитието на енергийните общности.

Ръстът на ВЕИ не води автоматично до устойчиви бизнес модели. Необходимо е технологичните възможности да се съчетават с подходящо управление на договорите, риска, приходите и регулаторните изисквания, особено при различията между националните пазари в ЕС.

6. Заключение

Зеленият преход променя бизнес моделите в сектора на възобновяемата енергия в ЕС чрез по-активно участие на потребителите, развитие на дългосрочни договорни отношения, собствено производство и потребление, съхранение и цифрово управление.

Анализът показва, че новите модели не заменят напълно традиционните, а се комбинират с тях. Основният принос на изследването е систематизирането на тези модели според участниците, създаваната стойност и приходните механизми. Ограничение е използването на обобщени данни за ЕС, поради което бъдещи изследвания могат да се насочат към сравнение между отделни държави членки.

Използвани източници

European Commission. (2026a). Commission Recommendation on removing barriers to the development of power purchase agreements and other energy purchase agreements. https://energy.ec.europa.eu/publications/commission-recommendation-removing-barriers-development-power-purchase-agreements-and-other-energy_en

European Commission. (2026b). Recommendation on empowering energy communities and self-consumption. https://energy.ec.europa.eu/publications/recommendation-empowering-energy-communities-and-self-consumption_en

European Parliament & Council of the European Union. (2023). Directive (EU) 2023/2413 of 18 October 2023 amending Directive (EU) 2018/2001, Regulation (EU) 2018/1999 and Directive 98/70/EC as regards the promotion of energy from renewable sources. Official Journal of the European Union. https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj

Eurostat. (2022). Renewable energy on the rise: 37% of EU's electricity. https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220126-1

Eurostat. (2023). Electricity from renewable sources on the rise. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230127-1

Eurostat. (2024). Electricity from renewable sources up to 41% in 2022. https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240221-1

Eurostat. (2025). 25.2% of energy EU used in 2024 came from renewables. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20251218-2
Eurostat. (2026a). 2024: Nearly 50% of EU electricity came from renewables. https://ec.europa.eu/eurostat/de/web/products-eurostat-news/w/ddn-20260114-1
Eurostat. (2026b). Renewable energy statistics (dataset nrg_ind_ren). https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics
Kubli, M., & Puranik, S. (2023). A typology of business models for energy communities: Current and emerging design options. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 176, 113165. https://doi.org/10.1016/j.rser.2023.113165
Schwidtal, J. M., Piccini, P., Troncia, M., Chitchyan, R., Montakhabi, M., Francis, C., Gorbatcheva, A., Capper, T., Mustafa, M. A., Andoni, M., Robu, V., Bahloul, M., Scott, I. J., Mbavarira, T., España, J. M., & Kiesling, L. (2023). Emerging business models in local energy markets: A systematic review of peer-to-peer, community self-consumption, and transactive energy models. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 179, 113273. https://doi.org/10.1016/j.rser.2023.113273
Siksnelyte-Butkiene, I., Streimikiene, D., Balezentis, T., & Volkov, A. (2023). Enablers and barriers for energy prosumption: Conceptual review and an integrated analysis of business models. Sustainable Energy Technologies and Assessments, 57, 103163. https://doi.org/10.1016/j.seta.2023.103163
Teece, D. J. (2010). Business models, business strategy and innovation. Long Range Planning, 43(2–3), 172–194. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2009.07.003